

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
підприємництва, торгівлі та туристичного
бізнесу
Протокол № 2 від 04.09.2024 р.

Каріна НЕМАШКАЛО

**ІННОВАЦІЙНЕ ТА ВЕНЧУРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**07 «Управління та адміністрування»
076 Підприємництво та торгівля
третій (освітньо-науковий)
«Підприємництво та торгівля»**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**обов'язкова
українська**

Розробник:
к.е.н., доцент

Дар'я БУТЕНКО

Завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та
туристичного бізнесу

Марина САЛУН

Гарант програми

Марина САЛУН

Харків
2025

Вступ

Інноваційна діяльність є ключовим фактором успішного розвитку бізнес-структур, галузей економіки та держави в цілому. В умовах жорсткої конкурентної боротьби та мінливого зовнішнього середовища суб'єкти підприємництва повинні постійно впроваджувати нововведення та інновації, вдосконалювати та розробляти нові вироби, застосовувати прогресивні технології, інноваційні системи управління та реалізації продукції, що підніматимуть їх на новий рівень розвитку. З впровадженням інноваційних змін у діяльність бізнес-структур виникає питання доцільності їх проведення, що вимагає, зокрема, оцінювання їх ефективності.

Мета викладання навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня системи компетентностей, щодо економічного обґрунтування фінансово-інвестиційних рішень під час запровадження та функціонування інноваційного та венчурного підприємництва, а також практичного вирішення проблем комерціалізації інновацій, застосування технологій реалізації нововведень у підприємницькій діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння основних концепцій, методології, підходів щодо активізації інноваційного підприємництва;
- розгляд існуючих теорій і практик ведення венчурного бізнесу.

Об'єктом вивчення дисципліни є процес організації та функціонування інноваційного та венчурного підприємництва.

Предметом навчальної дисципліни є принципи, форми і методи ведення інноваційного та венчурного підприємництва.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН 1	ЗК 2, ЗК 5, СК 1, СК2, СК 6
РН 4	ЗК 2, ЗК 5, СК 1, СК2, СК 6
РН 5	ЗК 2, ЗК 5, СК 1, СК 2, СК 6
РН 10	ЗК 2, ЗК 5, СК 1, СК2, СК 6

де, РН1. Мати передові концептуальні, методологічні знання у сфері підприємництва та торгівлі та/або на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, які є достатніми для проведення наукових, прикладних досліджень на рівні актуальних світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної професійної діяльності.

РН4. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні, комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН5. Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв'язання комплексних проблем у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН10. Ініціювати, розробляти, реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявні та/або отримати нові цілісні знання, розв'язувати проблеми підприємництва та торгівлі з урахуванням етичних, соціальних, економічних, екологічних і правових аспектів.

ЗК2. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК5. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

СК1. Здатність планувати і виконувати оригінальні дослідження на відповідному рівні, досягати наукових результатів, які можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях, впроваджені у практичну діяльність, що створюють нові знання у підприємницьких та торговельних структурах та/або дотичних до них міждисциплінарних напрямках.

СК2. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій та торговельній діяльності.

СК6. Здатність застосовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології (інформаційні системи, хмарні технології, комунікаційні технології передачі та обміну інформацією), прилади та обладнання (в тому числі комп'ютерна техніка, апаратно-програмне забезпечення), необхідні для виконання інноваційної науково-дослідної, педагогічної, професійної діяльності в підприємницьких та торговельних структурах

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти формування інноваційної діяльності

Тема 1. Ключові поняття інноваційного розвитку.

1.1. Сутність інновацій та інноваційної діяльності.

Сутність понять «інновації», «інноваційна діяльність», «інноваційний процес», «інноваційні рішення» та інших категорій інноваційного підприємництва. Основні риси інноваційної діяльності. Функції інновацій. Суб'єкти і об'єкти інноваційної діяльності. Переваги і недоліки бізнес-структур, що здійснюють інноваційну діяльність.

1.2. Інноваційний тип розвитку.

Сутність інноваційного типу розвитку держави та окремої бізнес-структури. Рейтинг країн Світу за рівнем інновацій (Global Innovation Index).

1.3. Види інноваційної діяльності.

Класифікація інновацій. Фундаментальні та наукові дослідження. Теоретичні дослідження. Експериментальне виробництво. Комерціалізація нововведень.

1.4. Інноваційний процес.

Особливості інноваційного процесу. Схема взаємозв'язку інноваційного процесу та інноваційної діяльності. Фази інноваційного процесу.

1.5. Сутність інноваційного розвитку бізнес-структур.

Поняття розвиток як економічна категорія. Форми розвитку. Існуючі моделі інноваційного розвитку бізнес-структур.

Тема 2. Інноваційні теорії та тенденції економічного зростання.

2.1. Становлення та розвиток теорій інновацій.

Еволюція теорій інноваційного розвитку. Теорія інноваційного розвитку Й. Шумпетера. Дослідження інноваційного розвитку С. Кузнеця. Неокласична теорія нововведень Г. Менша та Р. Фостера. Концепції формування технологічних систем і дифузії нововведень.

2.2. Сучасні теорії інноваційного розвитку.

Теорія інтелектуальної технології. Теорія інноваційної економіки і підприємницького суспільства. Соціально-психологічна модель (Х. Барнет, Є. Вітте, Е. Денісон).

2.3. Сучасні світові тенденції розвитку інновацій.

Характерні ознаки інноваційна розвинутих країн. Світові тенденції інноваційного розвитку передбачають.

2.4. Діджиталізація суспільства та бізнес-середовища.

Діджиталізація: поняття, сутність та особливості. Основні ознаки інформаційного суспільства. Теорія інноваційної економіки і підприємницького середовища, риси інноваційної економіки.

2.5. Взаємозв'язок між інноваціями та економічним зростанням.

Особливості реалізації інноваційної стратегії розвитку в Україні. Заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку інноваційного підприємництва. Життєвий цикл інновацій.

Тема 3. Креативність та інвестування у інноваційному підприємстві

3.1. Концепція «креативного підприємництва».

Творчість у бізнесі. Виникнення ідей у підприємстві. Активний інноваційний пошук. Творчий підхід у бізнес-процесі. Креативне підприємництво. Досвід креативного підприємництва. Особливості підприємницької творчості. Рівні творчого потенціалу підприємницької структури. Креативні індустрії та їх розвиток в Україні та Світі.

3.2. Сутність креативного менеджменту.

Категорії креативність, креативна діяльність та креативний менеджмент. Завдання креативного менеджменту. Основні теоретико-методичні аспекти креативного менеджменту.

3.3. Інноваційна культура.

Ознаки інноваційної культури. Сутність інноваційної культури. Формування інноваційної культури суб'єктів підприємництва.

3.4. Інвестування інноваційного підприємництва.

Основи інвестування в інноваційному підприємстві. Інвестиції згідно наявного законодавства. Функції інвестиційної діяльності. Форми інвестиційної діяльності.

Тема 4. Управління інноваційним розвитком підприємства.

4.1. Сутність і необхідність інноваційного розвитку.

Існуючі підходи до розуміння терміну «інноваційний розвиток». Основні напрями інноваційного розвитку підприємства. Основні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства. Основні напрямки інноваційного розвитку підприємства. Реалізація інноваційного потенціалу суб'єктів підприємництва.

4.2. Види інноваційних стратегій та їх співвідношення.

Сутність та зміст інноваційної стратегії організації. Підходи до розробки інноваційної стратегії. Базові та функціональні інноваційні стратегії організації. Класифікація інноваційних стратегій залежно від мети і позиції організації на ринку.

4.3. Інноваційна активність, інноваційна сприйнятливість та інноваційний розвиток підприємства.

Поняття «інноваційний потенціал» та його взаємозв'язок з поняттям «інноваційна активність» та «інноваційна сприйнятливість». Активізація інноваційних процесів. Фактори впливу на інноваційну активність бізнес-структур. Форми звітності про інноваційну активність підприємства.

4.4. Підтримка інноваційних підприємств.

Бізнес-інкубатори: основні задачі та можливості. Трансфер інноваційних технологій. Комерціалізація результатів інноваційних підприємств.

Змістовий модуль 2. Венчурне підприємництво

Тема 5. Венчурний бізнес

5.1. Сутність венчурного бізнесу та венчурного фінансування.

Характеристики класичного венчурного фінансування. Ключові особливості венчурного бізнесу. Основні переваги венчурного бізнесу.

5.2. Поняття венчурного інвестування та фінансування.

Сутність венчурного інвестування. Види венчурних інвесторів. Особливості венчурного фінансування. Типологія, склад венчурних капіталістів та основні форми зустрічі з венчурними інвесторами.

5.3. Взаємодія ринкових суб'єктів у сфері венчурного капіталу.

Поняття венчурного (ризикового) капіталу. Джерела венчурного капіталу. Особливості взаємодії ринкових суб'єктів у сфері венчурного капіталу.

5.4. Суб'єкти венчурного бізнесу.

Приватні венчурні інвестори. Інституціональні інвестори. Венчурні підприємства (венчурні акцептори). Особливості створення та функціонування венчурних фондів. Інститути спільного інвестування. Компанія з управління активами. Недиверсифіковані інститути спільного інвестування. Корпоративні венчурні фонди. Пайові венчурні фонди. Основні форми та способи взаємодії венчурних інвесторів та венчурних акцепторів.

Тема 6. Особливості формування венчурної політики країн світу та України.

6.1. Венчурна політика США.

Національна асоціація венчурного капіталу США. Створення Компанії інвестицій малого бізнесу. Афілійована структура асоціації «Американські підприємці для економічного росту». Створенням системи автоматичного котирування «Національної асоціації дилерів цінних паперів» (NASDAQ). Фонди викупу. Мезонинні фонди. Корпоративний сектору у США. Індивідуальний сектор венчурного бізнесу.

6.2. Сутність становлення венчурного підприємництва у Європі. Європейська асоціація венчурного капіталу (EVCA). Європейська асоціація біржових дилерів (EASD). Система автоматичного котирування Європейської асоціації біржових дилерів (EASDAQ). Становлення та розвитку венчурного бізнесу у розрізі європейських країн.

6.3. Формування венчурного підприємництва у Південній Кореї.

Високі бар'єри до входу і виходу венчурного підприємництва. Спроби комерціалізації технологій, що фінансуються державними науково-дослідними інститутами. Внесення до лістингу Асоціації автоматичного квотування дилерів фондового ринку Кореї (KOSDAQ). Кореїський еквівалент ринку NASDAQ для малих компаній.

6.4. Особливості формування венчурного бізнесу в Японії.

Механізм державного регулювання венчурного бізнесу в Японії. Досвід венчурного інвестування. Партнерські фонди. Умови виходу на ринок цінних паперів. Інтерес японських банків до фінансування венчурного бізнесу. Фонди сприяння розвитку.

6.5. Формування венчурної політики в Україні.

Відкриття секції венчурного капіталу при Українській Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ). Основні засади функціонування інститутів спільного інвестування. Фонд прямих інвестицій «Україна». Фонди прямого інвестування Western NIS Enterprise Fund і SigmaBleyzer. Фонд Aventures. Моделі венчурного інноваційного проектування в Україні. Законодавча база

та її особливості. Венчурні фонди в Україні. Створення та ефективна реалізація єдиної державної венчурної політики.

Тема 7. Форми та види венчурного підприємництва.

7.1. Малі інноваційні підприємства. Організаційно-правові форми малих інноваційних підприємств (МІП). Основні ознаки науково-виробничої діяльності МІП. Сильні та слабкі сторони МІП. Інжинірингові фірми. Впроваджувальні фірми.

7.2. Основні організаційні форми венчурного бізнесу.

Незалежні малі інноваційні венчурні фірми. Внутрішні венчури. Зовнішні венчури.

7.3. Основні етапи життєвого циклу венчурного підприємства.

Етапи життєвого циклу венчурної фірми. НДДКР. Залучення інвестора. Запуск. Початкове зростання. Прискорене зростання. Стале зростання. Зрілість. Вихід інвестора.

7.4. Техніко-економічне обґрунтування венчурного інноваційного проекту.

Сутність техніко-економічного обґрунтування венчурного інноваційного проекту. Етапи техніко-економічного обґрунтування венчурного проекту.

7.5. Управлінські аспекти у венчурному бізнесі.

Планування діяльності венчурних підприємств. Бізнес-план венчурного інноваційного проекту. Вибір організаційно-правової форми венчурного підприємства. Загальні положення щодо венчурного фінансування. Основні етапи венчурного фінансування. Оцінювання економічної ефективності венчурного фінансування.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Ключові поняття інноваційного розвитку	Оцінка інноваційних ідей та чинники комерційної успішності інновацій
Тема 2. Інноваційні теорії та тенденції економічного зростання	Оцінка інноваційного проекту підприємства
Тема 3. Креативність та інвестування у інноваційному підприємстві	Генерація інноваційних ідей: дослідження досвіду провідних компаній
Тема 4. Управління інноваційним розвитком підприємства	Формування уявлення про поняття чистого дисконтованого доходу інноваційного проекту

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 5. Венчурний бізнес	Практичне застосування основ формування інноваційної стратегії в організації
Тема 6. Особливості формування венчурної політики країн світу та України	Оцінка розвитку інноваційної культури
Тема 7. Форми та види венчурного підприємництва	Формування уявлення про форми та види венчурного підприємництва

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. - 7	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Тема 1 - 7	Виконання практичних та самостійних завдань
Тема 4	Підготовка до участі у круглому столі
Тема 1 - 7	Підготовка до заліку

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1, 2), проблемна лекція (Тема 6), лекція-дискусія (Тема 3)).

Наочні (демонстрація (Тема 1-7)).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 7), есе (Тема 1, 4), круглий стіл (Тема 4)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100-бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів: для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня.

Семестровий контроль проводиться у формах заліку. Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: практичні завдання 20 балів, компетентнісно орієнтовані завдання 15 балів, дві поточні контрольні роботи по 10 балів, самостійні завдання 15 балів, круглий стіл 10 балів, два колоквиуми по 10 балів. Семестровий контроль: залік. Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гавриш О. М. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інноваційне підприємництво» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Київ : ДУТ, 2020. – 72 с.
2. Диба М. І. Венчурне фінансування: навчальний посібник / М. І. Диба, Ю. О. Гернего. Київ : КНЕУ, 2021. – 144 с.
3. Бутенко Д. С. Пошук шляхів розвитку підприємницької діяльності в Україні / Д. С. Бутенко // Міжнародні економічні та суспільні відносини: стан, проблеми, перспективи розвитку : монографія / за ред. Л. М. Савчук, М. В. Корнєєва. – Дніпро : Пороги, 2021. – С. 69-110. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26940>.

Додаткова

4. Внукова Н. М. Інноваційний розвиток підприємств в умовах розбудови Індустрії 4.0 / Н.М. Внукова // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали дванадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 8 вересня 2023 р. : тези допов. – Одеса: ОНЕУ, 2023. – С. 100-101. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30169>.
5. Andreas Kuckertz, Maximilian Scheu, Thomas Leicht, Indra da Silva Wagner, Bernd Ebersberger. Mastering Your Entrepreneurial Journey. Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-71064-3>; <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-71064-3>.
6. Caputo, A., Nguyen, V.H.A. & Delladio, S. Risk-taking, knowledge, and mindset: unpacking the antecedents of entrepreneurial intention. Int Entrep Manag J 21, 48 (2025). <https://doi.org/10.1007/s11365-024-01064-3>; <https://link.springer.com/article/10.1007/s11365-024-01064-3>.
7. Puumalainen, K., Sjögrén, H., Soinen, J. et al. Crisis response strategies and entrepreneurial orientation of SMEs: A configurational analysis on performance impacts. Int Entrep Manag J 19, 1527–1559 (2023). <https://doi.org/10.1007/s11365-023-00847-4>; <https://link.springer.com/article/10.1007/s11365-023-00847-4>.

Інформаційні ресурси

8. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.

9. Статистика науки та інновацій: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.